

Holst- of Rommertsmeer. Van alles wat hij daar ziet, de schoonheid van waterpartijen en rietbe-groeiingen zoo goed als de levendigheid van vogel- en insectenwereld vertelt hij, enthousiast, fleurig en met benijdenswaardige kennis van zaken. Heel die mooie Friesche streek van honderden bunders water en weggescholen dorpjes doet hij leven, teekent hij in ieder jaargetijde en onder elke weersge-steldheid, en als we onder dien wijden hemel een mensch ontmoeten of een huisje zien, verzuimt hij ook daarmede de kennismaking niet.

En, al lezende, viert men op iedere bladzijde het feestgetij van de plassen. Altijd weer zien we de zon op de golven „in de lente, als de eerste vogels er over zwieren, zon dan op de wieden, de koppen, de borsten van meeuwen en kempen, zon op de golven in zomertijd als de bootjes gaan door 't fonkelend spel van licht en water, zon te Herfstmis, wanneer de plassen liggen in de neveling van 't keurende getij, stille zon dan, wazig, goud doorwaasd zonlicht als een wonder weefsel, zon in den morgen, zon ten middag, zon ten avond, hijde, gulle gouden zon, die heel het watergebied belegt met fonkelenden, jubelenden luister, die het hart tot vreugde stemt”.

Maar ook als het stormt over de plassen doet de Schrijver ons de grootsche natuur aanschouwen, als de wind brult en blaft en de wilde wolkenrafels door de grauwe lucht vliegen, het water bruist in dolle wiening en alles wat leeft diep gedoken buigt voor die daverende wildheid.

‘t Is altijd weer de levende, krachtige, afwisseling-rijke natuur, die dit boek ons met volle teugen doet genieten.

In één opzicht echter brengt het een teleurstelling. De Schrijver is predikant, zooals ook uit dit nieuwe werk van zijn hand blijkt. Maar vrijwel geen enkel spoor vinden we van wat we als vanzelfsprekend zouden verwachten, dat de predikant ook in dezen prediker zou zijn, prediker van de grootheid, de wijsheid, het alvermogen van den Schepper, die al deze schoonheid tot aanzijn riep. Ik wees op dit teleurstellende bij de bespreking van het vorige boek, en ik doe het ook nu, juist omdat deze nieuwe uitgave in zoovele opzichten waardeer- en belangstelling verdient. De gelegenheid tot spreken over deze dingen, ongezoekt maar trap-pant, doet zich telkens op, maar nergens benut de Schrijver haar. En dat doet bij het feestgetij den volsten feesttoom ontbreken.

C. T.

PERS-SCHOUW.

De „Kerkelijke conferentie” en de taal van het absolute.

Alle van God geroepen profeten en hervormers durven het absolute woord aan. Hoe verder zij komen, hoe meer het hun uit hart en ziel gepast wordt. Hieraan kent gij den profeet of den zelloot: den eersten, die uit den Geest spreekt, den laatsten, die spreekt uit het vleesch, maar instant zou zijn, profeet te worden, bijaldien hij zich bekeerde tot den Geest en het Woord.

En al wie het absolute Woord niet aandurft, ja zelfs zich met opzet voorzichtig ervan ontdoet, heeft het bewijs in zichzelf, dat hij geen profeet is, en niet een hervormer bij de gratie Gods.

Hieraan dacht ik toen ik tweeërlei uittaling naast elkander legde en overlegde. De eene is van dr. J. G. Geelkerken in de zich noemende „Overtoomsche Kerk-bode”, de andere van de „kerkelijke conferentie” zijner volgelingen. Dr. Geelkerken zegt, sprekende over den Zondag, waarop de volgelingen van ds Smelik te Tien-hoven door de inwerkingstelling van een autobus ver-scheiden leden van naburige kerken uitnodigden, zich aan hun eigen kerkelijke samenkomen te onttrekken, teneinde, bijaldien zij zich als profeten van zuivere ge-

richtsverkondiging beschouwden, het oordeel te laten beginnen niet van het huis Gods:

En terwijl in het kerkgeboew ds Fernhout, de Voorzitter der Synode, op Zondagsmorgen jl. onder meer krasse dingen ook publiekelijk durfde uitspreken, het verschrikkelijke woord, dat Jezus Christus stond aan de zijde van hen, die ds Smelik afzetten, vergaderde deze aan Gods Woord, de Belijdenis en de Kerkenordening volkomen getrouwe Kerkeraad met de gemeente in een stal in een godsdienstoefening, waarin ds Smelik voorging.

De alzoo van het Asser juk vrij geworden Gere-formeerde Kerk van Tienhoven, verzocht reeds om opgenomen te worden in het herstellende kerkverband.

„Schrikkelijke woorden”. Rondom Dr. J. G. Geelkerken is vaker het woord „schrikkelijk” gebezigd met betrekking tot hen, die God willen dienen naar hun geweten en het lichaam van Christus niet willen scheu-ren. „Schrikkelijke geboden”, — zoo heeft men gezegd, loen de synode bad: „Schrikkelijke woorden”, zoo zegt hij thans.

Men zou geneigd zijn, hierin de stem van den profeet te beluisteren, die zegt: een gebod, dat schrikkelijk is, is niet uit God; dus is het uit den duivel. Dit ware profetische mood, geboren uit den druk van een ziel, die zich onderworpen weet aan een absoluut gezag. Men zou geneigd zijn, zelfs in de herhaling van het woord „schrik-kelijk” een boetedoening te vernemen voor het feit, dat hij in een vroegere levensperiode zijn publieke beschou-wingen ten aanzien van andersdenkende broeders placht op te vullen met het lichtelijk ironische woord: „lich-telijk”: lichtelijk dwaas — dat was toen een hem ty-peerende uitdrukking. Nog eens, men zou er voor willen dankbaar zijn, omdat hier, als het voor God gezegd is, terecht uitgesproken wordt, dat het pro of contra in dezen strijd over scheuring of heeling of uit God, of uit den duivel was; aangezien de qualificatie „schrikkelijk” niet is te vereenigen met den christen-zin, tenzij bij deze onderstelling.

Maar men kan dr. Geelkerken nog niet dankbaar zijn. Want terwijl met groote vrijmoedigheid dr. Geelkerken voor zichzelf het recht opeischt, het absolute woord te handhaven tegenover zijn tegenstanders, betwist hij hun het recht, dezen plicht Gods en den menschen te bewijzen; hij betwist hun het recht, ten aanzien van deze praecelabele kwestie het met hem eens te zijn; d. w. z. hij meent het niet; hij durft het absolute woord niet aan ten einde toe.

Wat zijn pers aangaat, deze neemt met de eene hand terug, wat ze met de andere geeft. De eene leider (Geelkerken) noemt ds Fernhouts woorden schrikkelijk; hij handhaaft schijnbaar het absolute standpunt. De andere leider (v. d. Brink) zegt in dezelfde week tot iemand, die het ook wil doen: man, gij scheidt! Dus: deze leider verloochent het absolute stand-punt. De leiders zijn tegen elkaar verdeeld; tenzij ze het hierin eens zijn, dat hun bezwaarde ziel alles mag zeg-gen en een tegen HEN bezwaarde niets.

Helaas, deze laatste onderstelling krijgt almeer waar-schijnlijkheid. Want men heeft in deze kringen den mood niet het absolute woord ten einde toe te spreken. Zij hebben een conferentie belegd, die zij kerkelijk noemen. Hoop hen daar in een historisch oogeblik hun bestaansgrond aanwijzen. Zeggen zij: wí weten? Och neen: het „komt hun voor”. Weten zij, voor God een heiligen plicht tot scheiding te gehoorzamen? Och neen: zij temperen de vaart van hun eigen vluchtige woorden, door „in beginsel” er voor te schrijven. Binnen zij zich een weg door de wilde strui-ken, als goede hervormers en helden? Och neen: zij scheiden zich af van een „kerkgemeenschap”, welke, naar hun meening, door een onjuiste belijdenis-uitspraak te doen, zich met Gods Woord gelijk stelt; doch door met groot gehaar te prediken, dat zij al wat die kerkgemeen-schap tot vóór dien deed, al haar beginselen en regelin-gen ook, aanvaarden, erkennen zij, indien zij ootmoedige christenen zijn, de mogelijkheid, dat zij op hun allereerste of elke latere conferentie in dezelfde struiken

deze artikelenreeks de herinnering aan zijn leven en werken te verlevendigen.

L. Voetius' jeugd en eerste studiejaren.

Den derden Maart van het jaar 1589 werd te Heusden uit het huwelijk van Paulus Voet en Maria de Jageling het zesde kind geboren. Bij den doop ontving het den naam Gijsbert. Paulus Voet stamde uit een Westlaansch ridderslacht, dat sinds een eeuw zich in noordelijk Brabant had gevestigd; zijn vader Nicolaas Dirksz. Voet, burgemeester van Oud-heusden, was als aanhanger der Reformatie in de gevangenis te 's-Hertogenbosch gestorven. Zelf had hij gediend onder de bezetting van Heusden's kasteel, doch na zijn huwelijk den krijgsmanstand vaarwel gezegd, met de bedoeling om rustig van de opbrengst zijner goederen te leven. Maar de oorlogstoestand was niet gunstig voor renteniers. Paulus Voet zag de waarde van zijn grondbezit onrustbarend verminderen, wat hem deed besluiten — 't zal omstreeks 1592 geweest zijn — weder dienst te nemen bij de Heusdensche militie. Met haar moest hij in 1597 naar het leger trekken, dat, onder aanvoering van Maurits en Willem Lo-dewijk, Rijnberk, Meurs en Grof veroverde en daarna het beleg sloeg voor Bredevoort. Hij zou niet tot de zijnen terugkeeren: een kogel uit de belegerde veste trof hem en maakte een einde aan zijn leven. Zoo bleef zijne weduwe achter met vier jonge kinderen: behalve den achtjarigen Gijsbert twee zoontjes, Dirk en Paul van elf en zes jaar, en

verward raken en in dezelfde zonde vallen — en dan?

En ten laatste: waarop leven zij? Wat is hun absoluut getuigenis, dat tegen de menschen dreunt, tegen den hemel roept, en hun ziel door een groote positieve daad vrij en sterk maakt?

Het getuigenis is er niet. Zij leven van een zonde van anderen, een zonde, die in beginsel gerefor-meerden, naar het hun voorkomt, noopt tot heen-gaan. O als Petrus van Amiens zóó de kruistochten ge-preekt had... Hoor de conferentie:

Zoodat het haar voorkomt, dat in begin-sel geref kerken, ambtsdragers en gemeentelieden geen gemeenschap kunnen onderhouden met een kerk-gemeenschap, die menscheijke, met de Heilige Schrift strijdige besluiten stelt naast en boven het Woord Gods en voor den eisch van Gods Woord om deze besluiten te herzien, ontoe-gankelijk bleek te zijn.

Dit laatste zeide een conferentie, waarvan de voor-zitter (v. d. Brink) geen enkelen grond tot herziening van het besluit der synode aanvoerde op grond van Gods Woord; en de assessor (Geelkerken) door te vragen om een commissie van studie eveneens erkende, geen enkelen grond te weten; en de scriba I (Buskes) ter-wijl men hem vroeg naar zijn gronden, heenging, en de scriba II (Koppelaar), toen men wachtte op zijn beloofde aanwijzing van gronden uit de Schrift, even-eens heenging. Dit zeide men, toen de synode nog bezig was, om den eerste, die met de Schrift en de belijdenis waarlijk wilde spreken van bezwaren (v. Leeuwen) de volle eere te geven door zijn bezwaren te onderzoeken.

Als ik nog iets van het christendom begrijp, dan zie ik hier een conferentie danken voor de „genade”, dat men vrijmoedigheid ontving om zich op een valsche beschul-diging te gronden, en den bewijslast (dien grooten chris-tenplicht der gemeenschap) af te wentelen op den rug van anderen, waar men hem zelf had moeten aanvaar-den. Als ik iets versta van geloofswerk, dan zeg ik: dit werken in overhaasting (voordat Assen klaar is), en zonder dat de moed er is om het absolute woord te spre-ken, is erger dan saecularisatie.

Zijn wij, Gereformeerde kerken, zóó verstockt? Zijn wij waarlijk onder hen die ziende niet zien?

Maar wie zal ons hier prediken uit dit gezelschap?

Dat er menschen zijn, die ziende niet zien, en hoorende niet hooren, dat heeft Jesaja vernomen, in een uur, waarin hij „Zijne heerlijkheid zagen en van Hem sprak” (Joh. 12)... onder den druk van het Absolute.

Hier wordt het óók gezegd; maar door een confe-rentie, waarvan de vier moderamenleden op het moment van hun officieele spreken, zorgvuldig alle absolute woord vermijden, met zorg elk zinnetje door een relativisme van de ergernis en de dwarsheid aller profeten ontdoen, en niets anders zien dan de zonde van anderen, die nog niet eens klaar zijn...

De synode mocht ook eens toonen, dat zij den eerste, die ernstig meende met de Schrift te willen spreken, recht zou doen!!! Dan ware hier immers het confe-rentiewerk gebroken?

Is dit vroom? Durft men dit alles herhalen onder de Jesajansche belichting van den hemel, als men „Zijn heerlijkheid ziet”?

Is ooit een profeet zóó opgestaan? Heeft ooit een „reformatie” moeten bestaan als deze, die slechts „staat”, als een ander „naar het hun voorkomt” val-len die vallen moet voor God, als de ander „naar het hem voorkomt” weer gaat staan?

Gods voorzienigheid is een troost in zulke dagen van reformatoren, die geen hemel-belichting met Jesaja wil-len verduren als zij het hebben over de verstockten en verhardden van hart.

De praeses van deze conferentie heeft deze week uit de vermeende zonde van een ander, die vergeefs in zijn ooren riep, dat men in de kerk slechts met absolute waarden werken mag, geconcludeerd, dat de confe-rentie goed was.

een meisje, Elisabeth. De goede naam, die haar echtgenoot bij zijne medeburgers had, deed dezen de weduwe niet vergeten: de stadsregeering schonk haar eene vrije woning en trok zich bovendien het lot van den kleinen, veel belovenden Gijsbert aan, door het hem mogelijk te maken de Latijnsche school, waarop hij nog vóór zijns vaders dood was geplaatst, te blijven bezoeken. Daar behoorde hij tot de beste leerlingen van den nog zeer jeug-digen rector Franco Odolphi. Met grooten ijver las hij de Latijnsche klassieken: heele blijspelen van Terentius en Plautus leerde hij van buiten. Ook Horatius en Hesiodus en het Grieksche Nieuwe Testament werden behandeld, en voorts niet al-leen reken- en meetkunde, maar ook logica en dia-lectiek. Naast den invloed van Odolphi, onderging hij dien van den uitmuntenden pastor loci Cornelis Mariensz. Rodenburch, als zoovele Hollandsche pre-dikanten een kweekeling van Genève's Universiteit en leerling van Beza. Ook zijn verblijf in het gezin van den ijkmeester Jacob Jacobsz. Croes, bij wien hij, vermoedelijk omdat zijne moeder te klein be-huisd was, enkele jaren werd uitbesteed en die een volbloed Calvinist was, zal voor de vorming van zijn karakter niet zonder gewicht zijn geweest.

Toen hij ruim vijftien jaar was, achtten zijne leermeesters hem bekwaam genoeg om tot het acade-misch onderwijs te worden toegelaten. Voorzien van een brief van den magistraat zijner vaderstad en van eene warme aanbeveling van Odolphi — waarin zijn leeftijd, vreemd genoeg op zeventien

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Gijsbertus Voetius.

Ook van Gereformeerde zijde is dezer dagen aan-dacht geschonken aan de herdenking van het sterven van den Heiligen Franciscus, en terecht heeft men zijne groote beteekenis niet alleen voor de Roomsche Kerk, maar voor de geheele Christen-heid erkend. Nader dan de vóór zeven eeuwen ontslapen heilige van Assisi, staat ons, Geref-or-meerden, een man, wiens nagedachtenis wij ook weldra hebben te vieren, een man, dien we zonder vrees voor tegenspraak kunnen rekenen tot degenen, die men in het Apostolisch tijdvak „pilaren” zou hebben genoemd. Het zal den 1sten November van dit jaar twee en een halve eeuw geleden, dat Gijsbertus Voetius, de groote Gereformeerde theo-loog, „seer stillekens in den Heere ontsliep”. Veer-tig jaren lang had hij het hoogleeraarsambt aan Utrechts Hoogeschool bekleed, en daarbij roem en eer, maar niet minder smaad en hoon overvloedig geogst. Eenzijds gebed als een Vader der kerk, anderzijds gescholden voor der Gereformeerden paus, had hij door goed gerucht en kwaad gericht pal gestaan voor zijne overtuiging en mannelijk ge-streden voor de waarheid. Strong logische dogma-tiek en onovertroffen inzicht in het kerkrecht, paar-de hij aan beminnelijke mystiek. Met hem ging „een vorst, een groote in Israël” heen, die niet behoort te worden vergeten. Het is mijn voornemen in

Erger kon hij zich en de zijnen niet veroordeelen.

De laatste rede van prof. Haitjema.

Prof. Haitjema heeft den cyclus van ovaties en scripties tegen de Asser synode voltooid. De critiek op zijn critiek is niet zichtbaar.

Prof. Kuyper zegt in „De Heraut“:

Heel duidelijk is het standpunt van Prof. Haitjema uit deze rede ons niet geworden. Dit kan natuurlijk aan het verslag liggen; het kan ook daaraan te wijten zijn, dat Prof. Haitjema zich bediend heeft van allerlei termen, die zoo vaag zijn, en het geschil, waarom het gaat, zoo weinig scherp omschrijven, dat het moeilijk valt zich van hetgeen hij bedoelt een juist denkbeeld te vormen.

Gelijke opmerking maakt prof. Bouwman in „De Bazuin“. Deze merkt bovendien nog op:

Dr. Haitjema heeft niet genoeg gedacht aan wat in Assen aan de orde was. Aan de orde was daar, dat een predikant was aangeklaagd dat hij een symbolische opvatting had van de Paradijsgechiedenis, de historie verlichtende en aldus te kort deed aan het gezag en de waarheid der H. Schrift. De Synode heeft verklaard, dat zulk een opvatting ontoelaatbaar was, in strijd met de Belijdenis der kerk en het gezag der H. Schrift. Door de Belijdenis toch wordt de erkenning van het Schriftgezag geëischt.

En aan het slot:

Maar wat was dan de drijfveer waarom Prof. Haitjema zoo begeerig was de Asser Synode te veroordeelen, voor eenige weken op een vergadering van theologen, daarna op het Gereformeerde studentencongres en nu weer op de vergadering der Confessionele Vereeniging? Dat streven wordt verklaard uit een verkeerde beschouwing van, en een felten tegenstand tegen de Gereformeerde kerken. Hij wees immers tenslotte op Dr. Kuyper, die wind azaaid heeft en nu storm oogst, op den eigenaardigen levensvorm, die binnen de Gereformeerde kerken tot massale ontwikkeling kwam. Hij beriep zich hierop op Prof. Buytendijk. Dit beroep op Prof. Buytendijk is al zeer zwak, omdat deze het leven der Gereformeerde kerken volstrekt niet kent, en blijkens zijn publicaties er maar op los schreef.

Prof. Haitjema kent ons volk niet. Hij kon beter weten. En daarom mag hij zich wel schamen over zooveel liefdelooze beschuldiging, en over het feit, dat hij met algemeene termen en groote woorden de Synode van Assen beschuldigt, dat zij het Schriftgezag heeft aangerand. Het licht door hem verspreid bleek geen licht te zijn.

Prof. Kuyper spreekt over het feit, dat prof. Haitjema meende uit Junius te kunnen afleiden zijn bezwaar. We lezen:

In hoeverre het nu juist is, zich hierbij alleen op Junius te beroepen, laten we in het midden. Hoe hoog we Junius ook schatten, het vraagstuk, waar om het hier gaat, is door Junius niet besproken en er zouden uit den schat onzer oude Gereformeerde Theologie wel heel andere uitspraken zijn aan te halen geweest, die veel meer licht over dit punt konden verspreiden. Om slechts één ding te noemen, het bekende tractaat van Voetius: hoe ver strekt zich het gezag der Schrift uit, gaat veel dieper op dit vraagstuk in dan Junius het in zijn korte theses doet. Maar ook al laten we dit rusten, en al bepalen we ons tot Junius alleen, Prof. Haitjema heeft, en het zal niet moeilijk vallen dit uit Junius zelf aan te toonen, een geheel onjuiste voorstelling gegeven van wat Junius bedoelde.

Men moet maar eens lezen wat in de bij Wormser (1882) door Dr. Kuyper bezorgde uitgave van Junius' Opuscula Theologica Selecta te lezen is over de communicatie, bl. 251 en vervolgens, alsook over de macht der kerk inzake geloofs-dogmata, bl. 247-251. Het is onbegrijpelijk, dat de hoogleraar daarvan geen nota nam. Prof. Haitjema heeft slechts enkele godachten laten spreken en gedaan, alsof de Asser synode thetisch werk had te doen, inplaats van een aanklacht te onderzoeken.

Dr. H. Kaajan merkt op in de „Utr. K.b.“:

jaar werd gesteld — toog hij naar Leiden; echter niet onder vroolijke omstandigheden, want kort vóór zijn vertrek waren een neef, die zijn studiemakker was, en zijn broertje Paulus aan de pest overleden. Na een met glans doorgestaan examen, legde hij den 1sten Mei 1604 den vereischten eed af, en werd hij als alumnus in het Collegium Theologicum, het door de Staten van Holland gestichte hospitiun voor studenten in de godgeleerdheid op de Cellegroersgracht, opgenomen.

De eerste drie jaren van zijne studie te Leiden wijdde de jonge Voetius nog aan de propaedeutische vakken: eerst de klassieke letteren en vervolgens de wijsbegeerte. Dit laatste studievak vatte hij zoo breed mogelijk op, daarbij de colleges volgende van den sub-regent van het Collegium Theologicum Petrus Bertius en van de buitengewone hoogleraren Gilbertus Jachaeus en Reinerus Bontius, en naast allerlei handboeken, waaronder die van Keckermann, ook ijverig bestudeerend de werken van Aristoteles, sinds bijna twintig eenwen den grootmeester der filosofie. Uit diens „Organon“ werd om de veertien dagen in de gehoorzaal van het Collegium door de studenten gediscuteerd, en ook de jonge Voetius verdedigde in 1605 op zijne beurt tien theses met drie „corollaria“ (d.i. sluitredenen), waarin hij eene inleiding gaf op het tweede boek van het Organon. De stellingen werden gedrukt, en hij droeg deze eerste pennevrucht op aan den magistraat van Heusden en aan zijn leermeester Odolphi. En behalve voor de klassieke letteren

Werkt hij ten opzichte van Junius niet met wonderlijk gekleurde brillen?

Een citaten-oorlog is heel gemakkelijk.

Dar is het niet moeilijk om ook aan Junius nog een stem te geven in het koor der onvoldaanheid over de Asser besluiten.

Door eenzijdig citeeren kan ik iemand alles laten zeggen en kan ik alles bewijzen.

Voor Junius is de Kerk niet slechts pilaar, maar ook vastigheid der waarheid.

De Kerk heeft ook tot taak de waarheid te handhaven.

Volgende week misschien nog iets over prof. Haitjema.

Naschrift. De J. J. Buskes richt o.m. tot mij het verzoek, een van zijn geschriften hier een plaats te geven. Indien hij dat verzoek particulier had gedaan, zou ik hem ook aldus hebben beantwoord. Nu hij het publiek doet, moet ik ook wel in het openbaar antwoorden; vooral omdat stilzwijgen toch weer nitgelegd wordt op een manier, die niet juist is, althans door sommigen.

In de eerste plaats meen ik, dat iemand, die toegang vraagt voor zijn beschouwingen in de pers van de Geref. kerken, allereerst moet toonen, een basis te willen leggen, waarop gedachtenwisseling op voet van gelijkheid mogelijk is. Die basis ontbreekt bij de Buskes; een man, die meewerkt aan twee bladen, welke met leugen en laster de gereformeerde kerken vervolgen, en die in het gestoelte der generale scheurmakers is gaan zitten, moet geen verzoeken van wederzijdsche communicatie doen bij een orgaan van de door hem (als het kon) afgebroken gereformeerde kerken. Daarvoor is eerst noodig een afscheid aan den kring, die deze kerken belastert en vervolgt.

Natuurlijk maak ik een uitzondering voor ieder, die meent door mij in mijn schrijven verongelikt te zijn. Maar het verzoek van de Buskes betreft een predikant, die zelf een mond en een pen heeft, en voor wien de Buskes niet behoeft op te treden. Eerst werd deze predikant geprezen, omdat hij niets publiceerde van zijn zaak, vóór de officiële publicaties vanzelf komen zouden; en thans gaat de Buskes maar vast druk aan 't publiceren over dien predikant, die zoo fatsoenlijk is, te wijgen, zoolang zijn zaak hangt. Denkt de B. nu waarlijk, dat ik den predikant, dien hij met zijn publicaties lastig valt, zal opdringen, wat ik van den aanvang af in de Geref. kerken heb veroordeeld: de ontijdige publicatie van dingen, die bij de kerk thuis hooren? Ik ben veel te blij, dat hier een predikant is, die toont goede manieren te hebben: niet publiceren wat nog in behandeling is.

Daar komt nog bij, dat het artikel van de Buskes een onwaarheid behelst, die den vorm van een beschuldiging aan de Geref. kerken aanneemt, terwijl alle zweem van bewijs aan de Buskes ontbreekt. „De Reformatie“ is te goed, om op verzoek lichtzinnige en onlogische beschuldigingen te helpen verspreiden. Iemand, die ook copie afstaat aan persproducten van een zeker „Comité van Advies en Leiding“, persproducten, die een gevoel van weersin opwekken, moet niet aan de deur van eerlijke bladen aankloppen, zoolang hij niet eerst den band met deze copie-afnemers verbroken heeft.

Ten slotte: de reden, waarom ik de Buskes het recht ontzeg, zijn boven gesignaleerde valsche beschuldiging uit te spreken, kan hij vinden in „De Bazuin“ van 8 October 1926 onder het hoofd: Porrea.

K. S.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:

Delft (vac.-K. Schilder): Dr. E. D. Kraan te Vlaardingen en A. J. Fanoy te Forwerd.

Utrecht (vac. Dr. J. C. de Moor): K. J. Cremor te Goes en J. Wijngaert te Charlois (Rotterdam).

Beroepen te:

Nieuwkoop: K. Winkelman te Maastricht.

Nieuwerkerk a. d. IJssel: P. de Feyter te Boornsterham.

Nieuwerkerk (Z.): H. de Lancer te Ooltgensplaat.

Warthum: R. Wentzel te Rinderkerk.

en de wijsbegeerte, toonde hij ook belangstelling voor de wiskundige vakken, door de colleges van den beroemden Rudolphus Snellius te volgen, en hield hij zich bezig met geneeskunde, aardrijkskunde en geschiedenis. Zoo verkreeg hij voorzeker eene breede, algemeene ontwikkeling. Daartoe werkte ook mede zijn vriendschappelijk verkeer met oudere bursalen, als Simon Episcopius, Caspar van Baerle, Bernardus Dwinglo, Johannes Geisteranus en Josephus van der Rosieren, die zijne warme vrienden werden, doch van wie hij de vier eerstgenoemden later als volbloed Arminianen tegenover zich zou zien.

Nog eer Voetius tot de eigenlijke theologische studie was overgegaan, trof het Collegium Theologicum een zware slag door het sterven van den uitstekenden regent Johannes Kuchlinus, die op den 3den Juli 1606, pas zestig jaren oud, aan eene beroerte overleed. Hij had gedurende elf jaren met vaste hand het Leidse hospitiun bestuurd en zich de genegenheid der bursalen weten te verwerven. Toen hij zijn ambt aanvaardde, had hij het uitgesproken, dat de Kerk „van node heeft godvruchtige ende gheleerde mannen, die Gods woort weten recht te snyden, de waarheit voor te staen, de sophisterien ende leugens te bestryden ende te wederlegghen“, want, zoo liet hij aan deze woorden voorafgaan, „t oude serpent, dien vader der leugenen, verweert alle daghen nieuwe ketterijen ende vernieuwt de oude; dryvende listighe menschen, dat zy walgen van de gewoonlike manieren

Aangenomen naar:

Kooten (Fr.): H. H. v. Kapel te Andel (N.Br.).

Voorburg: Mr. W. S. de Vries te Trum.

Bedankt voor:

Franker: Joh. H. Rietberg te Maassluis.

Hoorn: P. Bos te Stadskanaal.

Afscheid van:

Dronryp: J. A. Scheep. Tekst: Hebr. 13:20 en 21.

Gravenhage-West: D. H. Th. Vollenhoven. Tekst: Filipp. 4:7.

De Classis Goes der Geref. Kerken heeft in haar vergadering van Donderdag 14 dezer den candidaat C. van Schie, beroepen predikant te Borssele-Driewegen, peremptoir geëxamineerd en tot de bediening des Woords en der Sacramenten toegelaten.

De Classis Bolsward der Geref. Kerken besloot, dat de kerkraad van Makkum met een geëmbuurde kerk Da C. Vermaat zal hebben te schorsen.

CHR. GEREFORMEERDE KERK.

Drietal te:

Nieuwe Pekela: P. J. Meijering te Nieuwpoort, J. Reesink te Aalten en J. L. de Vries te Rijnsburg.

Tweetal te:

Amsterdam-Oost: D. Driessen te 's Gravenzande en J. L. de Vries te Rijnsburg.

Beroepen te:

Harderwijk: G. Salomons te Amersfoort.

Aangenomen naar:

Franker: M. Holtrop te Ulrum.

Bedankt voor:

's Gravenhage: E. de Bruyne te Zwolle.

Stecawijk: M. Holtrop te Ulrum.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Tweetal te:

Moercapele: B. van Neerbos te Terneuzen en H. Kievit te Veenendaal.

Bedankt voor:

Vlaardingen: H. A. Minderman te Lisse.

Meliskerke: A. de Blois te Dirksland.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Beroepen te:

Bergambacht: I. Kievit te Baarn.

Brussel Belg. Nat. Kerk: R. ter Haar Romeny A.Bm. te Ginneken.

Leiden: Dr. W. Lodder te Doorn.

De Lier: J. Boog te Vriezenveen.

Opheusden: P. Kuyman te Houten.

Zuidlaren: J. D. Dikboon te Wildervank.

Zwolle (hulprr.): E. H. Damsté, cand. te Apeldoorn.

Aangenomen naar:

Groenboek: J. A. Visscher, em. pred. te Lissewarden.

Zalk en Veccaten (toez.): J. Mortier te Scroofterke.

Bedankt voor:

Asten: J. W. Blankert te St. Oedenrode.

Barum ex: S. Thoma te Hijkersmilde.

Doorwerth: G. Grootjans Jr. te Heerjansdam.

Oosterhienum (Fr.): O. W. C. v. d. Veen te Stadskanaal.

Ouddorp: H. A. Leenmans te Delft.

Afscheid van:

Lissewarden: B. Klein Wassink. Tekst: 1 Petrus 1:25a.

Rijswijk (Geld.): Joh. A. Raams. Tekst: Hand. 4:12.

AAN ONZE LEZERS!

Van verschillende zijden mochten wij adressen ontvangen van meeleverenden in onze kringen, teneinde aan deze adressen de eerste nummers van den nieuwen jaargang van ons Blad ter kennismaking toe te zenden.

Gaarne zullen wij allen, die in den inhoud van ons Blad belang stellen, de drie eerste nummers van den nieuwen jaargang ter kennismaking doen toekomen.

Mogen wij daartoe onze belangstellende lezers verzoeken ons een lijstje te willen zenden van adressen als bovenbedoeld? Wanneer vele lezers, die met den inhoud van „De Reformatie“ sympathiseeren, ons een lijstje van meeleverenden uit hun kring doen toekomen, kan de lezerskring van ons Blad nog belangrijker worden uitgebreid. Ook zijn wij natuurlijk gaarne bereid voor doelmatige verspreiding een grooter of kleiner getal ex. aan één adres te zenden.

Voor elken nieuwen abonné, die door bovenstaande actie verkregen wordt, wordt gaarne f 1.— vergoed.

DE UITGEVERS.

van spreken der kerkke, ende nieuwe phrases, gewisse tekenen van eene vreemde leere versieren“.

Naar deze beginselen had hij de jongelui geleid, en hij had dan ook niet zonder bezorgdheid het optreden gadeslagen van Jacobus Arminius, sinds deze in 1603 het hoogleeraarsambt te Leiden had aanvaard. Arminius was trouwens voor Kuchlinus geen onbekende, want hij, die de eerste predikant te Amsterdam was geweest na het „geus“ worden dezer stad in 1578, had dezen daar zeven jaren tot ambtgenoot gehad, terwijl hij bovendien, in derden echt gehuwd met eene zuster van des hoogleeraars vader, zijn behuud-oom was. Hij had dan ook, om de bursalen van het bijwonen van diens colleges terug te houden, op hetzelfde uur als Arminius zijne lessen gegeven!

Met den dood van den regent zou een andere geest in het Collegium de leiding krijgen: de sub-regent Petrus Bertius, die gehuwd was met eene dochter van Kuchlinus, volgde zijn schoonvader op. Eerlang zou hij zich outpoppen als verwoed aanhanger van Arminius, en dit zou tot zulke oneenigheden in het studentenhuus leiden, dat hij in 1615 op een wenk van de overheid zijn ontslag moest nemen. Na de Dordtsche Synode naar Frankrijk uitgeweken, ging hij tot de Roomsche Kerk over en werd vervolgens hoogleeraar te Parijs; ook zijne zonen traden in den geestelijken stand: een hunner is jaren lang Roomsche missionaris te Leiden geweest.

JOH. C. BREEN.